

Els mitjans de comunicació no es miren ni s'escolten, es fan

Eix del Dret a la Informació i a la Comunicació de BComú

Resum

El dret a la informació pertany a la ciutadania, però avui està pràcticament segrestat pels grans grups de comunicació, que imposen el seu propi relat. Per promoure l'exercici d'aquest dret fonamental, que travessa i cus tots els altres drets, i per afavorir un canvi d'hegemonia ens proposem promoure, entre altres, dues mesures que afecten el conjunt de mitjans i iniciatives informatives que conformen el nou ecosistema de la comunicació de base. Es tracta de facilitar la construcció d'una televisió participativa i de reconèixer i impulsar plataformes informatives ciutadanes, capacitant-les i nodrint-les de mitjans. La televisió ha de ser una eina de comunicació popular i comunitària mitjançant metodologies de vídeo participatiu, amb cèl·lules de producció distribuïdes als diferents barris. Les plataformes o assemblees informatives han de permetre a la ciutadania organitzar-se per generar informació pels seus propis mitjans amb plena llibertat i amb independència de l'Administració i dels partits.

1. Introducció

Barcelona en Comú (Bcomú) s'ha compromés des del primer dia a promoure el compliment del mandat de l'article 52 de l'Estatut de Catalunya, que obliga els poders públics a fer que els mitjans de comunicació del seu àmbit siguin una garantia del dret a la informació i un servei de caràcter essencial per al desenvolupament social, cultural i educatiu de la població. Com assenyala l'article 4 de la Llei General de Comunicació Audiovisual del 2010, "totes les persones tenen el dret que la comunicació audiovisual es presti a través d'una pluralitat de mitjans, tant públics i comercials com comunitaris que reflecteixin el pluralisme ideològic, polític i cultural de la societat".

El dret a la informació no és una qüestió exclusiva dels professionals de la comunicació i dels mitjans, sinó que pertany al conjunt de la societat. La ciutadania té el dret de rebre informació, però també d'emetre-la i de participar en la gestió dels processos comunicatius. El de la informació és un dret fonamental que travessa i cus tots els altres drets, perquè sense una informació veraç no hi ha debat democràtic ni pensament crític i perquè les decisions encertades no poden basar-se en informacions parcials o errònies.

Els grans mitjans privats estan en mans de la banca, i els públics, en mans dels governs. Ni els uns ni els altres garanteixen una informació veraç. En aquest context, és tant indispensable la lluita per la desgovernamentació de les teles i les ràdios públiques com el sorgiment de mitjans independents i la promoció de mitjans comunitaris arrelats a la societat i gestionats amb independència i llibertat. Només així

serà possible la construcció de noves narratives socials que impugnin el relat hegemònic actual i afavoreixin una societat més justa i igualitària.

D'acord amb aquest principi general, Bcomú es proposa afavorir el sorgiment i la consolidació de mitjans representatius dels diferents col·lectius de la ciutat i promoure polítiques actives per impulsar el tercer sector de la comunicació. Per això donarà suport i contribuirà a la consolidació dels projectes de comunicació de la ciutadania ja existents i facilitarà la creació de nous canals i mitjans per part dels grups o comunitats que ho desitgin, respectant escrupolosament la seva independència.

Aquest és el propòsit de les propostes de tele participativa i de plataformes ciutadanes d'informació. Totes dues propostes són complementàries. Les assemblees fan informació a través de la difusió de fets informatius i la televisió es nodreix, entre altres fonts, d'aquests fets informatius i els converteix en informació periodística.

2. La tele participativa

Es tracta de crear un canal de televisió (en línia o de TDT) que sigui una eina de comunicació popular i comunitària mitjançant metodologies de vídeo participatiu, amb cèl·lules de producció distribuïdes als diferents barris de Barcelona.

2. 1 Els objectius

L'objectiu estratègic és crear un espai cultural i comunicatiu basat en el canvi de paradigma de producció audiovisual i televisiva, a partir de facilitar a la ciutadania un mitjà potent d'expressió directa. Els objectius secundaris són:

- Generar un mitjà que possibiliti un canvi de relat de la ciutat, visibilitzant-ne de manera transversal i equitativa l'ecosistema de realitats i veus que la conformen, amb un enfocament inclusiu.
- Reconèixer amb el fets, nodrir i facilitar l'exercici del dret a la informació i a la comunicació de les persones.
- Crear un espai per a la participació ciutadana de les classes populars a partir d'oferir una eina pròpia i potent d'expressió que permeti la seva autointegració al discurs polític i social de la ciutat.
- Coordinar i treure més profit del conjunt de la producció audiovisual participativa de la ciutat amb un canal que en permeti l'emissió conjunta.
- Facilitar a moviments socials, associacions de veïns i col·lectius interessats un espai de creació i emissió de continguts audiovisuals propis.
- Impulsar l'emergència de moviments de base disposats a fer informació facilitant-los el canal en què es pugui emetre després del corresponent tractament periodístic.

- Millorar les condicions de treball i assegurar la independència dels col·lectius, associacions i professionals del vídeo participatiu que porten anys fent feina d'integració social, comunicació antirrumors, etcètera, en situacions molt precàries.

2.2. Com articular la proposta

Crear centres (i aprofitar els existents) de producció audiovisual comunitària als barris enfocats a ens organitzats, però oberts a tothom. Aquests centres han d'estar equipats i dinamitzats per un equip de professionals del vídeo participatiu que acompanyin i facilitin a les diferents persones i col·lectius la producció d'audiovisuals sobre la temàtica que ells vulguin abordar. Aquests espais dinamitzadors poden ser alhora el nucli de formació de les assemblees o plataformes informatives ciutadanes.

El canal es nodreix de les creacions audiovisuals pròpies, així com de qualsevol peça de producció externa que s'ofereixi al canal sempre que es compleixi un marc determinat de coherència de continguts: enfocament no sexista, no foment del discurs racista i de l'odi, etcètera.

L'emissió es concentra en una webTV i en una darrera fase, si es considera oportú i viable, en un canal de TDT.

Si els col·lectius interessats a tirar endavant la iniciativa opten, amb la fórmula cooperativa o d'economia social i solidària que lliurement decideixin, per demanar el suport tècnic de Barcelona Activa o de qualsevol altre organisme públic i el suport econòmic de l'Ajuntament, han d'assegurar-se que no hi hagi ingerències en la formulació i desenvolupament del projecte. BComú es limitarà a facilitar les eines indispensables per posar-lo en marxa.

L'aplicació i desenrotllament de la proposta requereix temps, de manera que caldrà preveure algunes fases. La primera és la de creació i coordinació d'un grup motor que dissenyi de manera participativa i confluent la metodologia de funcionament i el model de gestió entre els diferents actors (dinamitzadors de barri, TV de districte, col·lectius veïnals, etc), amb plena independència de Bcomú i de l'Administració. Després, successivament, caldrà plantejar-se la posada en marxa i el muntatge dels equips i el procés de producció i preparació de l'espai de webTV.

2.3. Sobre la metodologia

Tot i que oberta a tothom que hi vulgui participar, la proposta anirà a buscar persones i col·lectius que tinguin funcions concretes al seu barri i la seva comunitat o grups que es consideri que tenen històries per explicar. Es tracta que desenvolupin les capacitats per construir i realitzar continguts. El treball per equips n'ha de garantir la pluralitat.

Es tracta d'impulsar la construcció d'una nova televisió com a vehicle de participació i protagonisme popular que possibiliti el desenvolupament de la ciutadania activa.

La televisió participativa aspira a acompanyar un procés organitzatiu de la comunitat que doni resposta a la necessitat d'aprofundir en la visibilització de les diferents històries i problemàtiques dels barris. Alhora pretén rescatar la història, les vivències i les lluites d'organitzacions de barri, moviments socials, agrupacions de drets humans,

associacions civils, educatives, etcètera, per donar-les a conèixer i evidenciar i denunciar situacions d'injustícia que no apareixen en els grans mitjans ni són legitimades pels discursos dominants.

En aquest contacte amb la comunitat, el ciutadà és el fil conductor i el protagonista de la seva pròpia realitat. Pensem en una audiència crítica, que s'ocupa de la seva realitat, s'hi implica i treballa per millorar-la.

2.4. Tornar als orígens

A Barcelona els anys 70, encara durant la dictadura, van començar a néixer espais comunicatius. Un d'aquests espais va ser una ràdio a una perruqueria de dones al barri d'El Clot. Anys més tard, esdevindria RTVClot. Aquests espais van conformar un ecosistema de TV de barri i, per tant, de comunicació popular que amb els anys va acabar sent fagocitat per BTV. En certa manera aquesta proposta pretén recuperar aquest esperit de comunicació popular amb arrel de barri, sense ignorar ni deixar de banda l'experiència i el capital acumulat per les deu TV de districte agrupades a la Coordinadora Barcelona Televisió, que produeixen càpsules informatives per a BTV. Al contrari, les persones que treballen a les teles de districte poden ser un actiu molt important del projecte.

Amb el mateix esperit de fer de la ciutadania fil conductor i protagonista de la seva pròpia realitat, també a Barcelona ja fa un parell de dècades que diferents espais (col·lectius, associacions, ONG, etcètera) treballen amb metodologies de vídeo participatiu amb beneficis comunitaris, integració de col·lectius vulnerables o en risc d'exclusió, o de veus contra els rumors que fomenten les discriminacions. Aquest espais de vídeo --avui invisibilitzats i sense el reconeixement que es mereixen-- tenen una experiència suficient i han demostrat la potència i la viabilitat de les diferents metodologies que utilitzen.

La confluència i les aportacions mútues d'aquests dos col·lectius i d'altres que s'hi puguin sumar dotaria el projecte de la capacitat comunicativa i l'eficàcia i solvència necessàries.

3. Plataformes informatives ciutadanes

Es tracta de facilitar la formació d'assemblees o plataformes que permetin a la ciutadania organitzar-se per generar informació i convertir-se en font informativa. És a dir, per emetre informació pels seus propis mitjans i reequilibrar o corregir el flux informatiu que procedeix dels grans mitjans i dels gabinets que els alimenten.

Els anomenats *fets informatius* formen part de la realitat quotidiana. Algunes universitats nord-americanes els han introduït en el seu temari entre d'altres raons perquè no es poden negar: els fets informatius són irrefutables i cada dia es multipliquen convertint-se en fonts informatives. Qualsevol ciutadà, qualsevol associació, és capaç d'emetre un fet informatiu amb potencial per convertir-se en notícia.

Per impulsar-los caldria ensenyar com s'observa la realitat, com l'observació es transforma en informació, quines eines gratuïtes es poden fer servir, com s'escriu, s'enregistra, es fotografia, etcètera, i com s'interactua amb l'agenda informativa per generar informació.

Ara com ara, a Barcelona hi ha una experiència significativa al barri del Carmel impulsada per Carmel Amunt i desenvolupada per SICOM: la *Lita News*. Posant la mirada en els determinants de la salut s'ensenyava a les persones que hi participaven a descobrir les desigualtats socials del barri, a determinar-ne les causes i a descriure-les, i alhora se les capacita en l'ús de les eines bàsiques per desenvolupar-se a les xarxes socials: fotografia, vídeo, web, xarxes, eines específiques, etcètera. Tot plegat es va reflectint en la publicació *Lita News*, amb textos que són resultat d'observacions al barri, espais radiofònics a Boca Ràdio i vídeos que s'insereixen a la publicació. Un altre exemple d'informació ciutadana és *La innovació era una festa* (<http://www.formatistica.net/la-innovacio-era-una-festa/>).

Aquest projecte, només esbossat, pretén l'apoderament de la ciutadania, augmentar i consolidar la seva capacitat d'organitzar-se per emetre informació com a propietària del dret a la informació, és a dir, reconèixer-ho, facilitar-lo i garantir-ne l'exercici amb les eines necessàries.

Aquesta proposta no només és compatible amb la de televisió participativa, sinó que li dona tot el sentit perquè la televisió beuria de les fonts ciutadanes i seria inclusiva per als participants en les plataformes, de manera que permetria la cogestió informativa. Plataformes i televisió tindrien funcions complementàries, però diferents: les primeres permetrien als ciutadans fer informació, decidir els seus propis continguts i participar en els continguts de la televisió i a aquesta li correspondria transformar la informació en periodisme.

3.1. El desenvolupament

Per dur a terme les assemblees o plataformes és necessari que les organitzacions existents obtinguin, amb cursos formatius, els coneixements de les eines indispensables de la informació per escriure, radiar, televisar i utilitzar les xarxes socials. Els cursos els haurien de fer professionals de la informació i la comunicació.

Caldria doncs, desenvolupar projectes pilot d'acord amb les associacions territorials – o temàtiques – i fer-ho coincidir amb el progressiu desenvolupament i implementació de la televisió participativa.